

Madem halifeliğe geliş sırası, Fetih suresinde vardı. Sahabe efendilerimiz bunu görmediler de mi karışıklık çıktı, bunu görmek sadece Bediüzzamana mı has idi?

Evvela, Raşit halifeler arasında hilafet çekişmesi ve ihtilafı diye bir şey yoktur. Dört halife de meşru ve müstahsen bir şekilde seçilmiş ve sair sahabeler de onlara gönül rızası ile biat etmişlerdir. Dört halife dönemindeki dahili karışıklıkların bir çoğu fitne ve fesadın neticesi, diğer bir kısmı da içtihad farklılıklarından zuhur etmiştir.

İkincisi, hilafetin sıralaması sadece ayetlerde değil hadislerde de zahire yakın bir şekilde ifade edilmiştir. Hatta Üstad Hazretlerinden önceki alimler bu hususta bir çok risale ve eserler telif etmişlerdir. Üstad Hazretleri bu malum sıralamaya bir de Fetih suresinden karine çıkarmıştır. Sahabelerin bu suredeki karineleri görmeleri mukadderdir. Onların görmediğine ya da göremediğine dair elimizde bir vesika yok ki bu soru mantıklı olabilsin.

Üçüncüsü, her sahabenin Kur'an içindeki her karine ve işaretleri görmesi gerekmiyor. Görmemesi ya da görememesi onların külli fazilet ve üstünlüklerine bir hanel vermediği gibi, Üstad Hazretlerinin görmemesi de onlardan üstün ve faziletli olduğu anlamına gelmez. Bazen mercuh racihe tereccüh edebilir. (**Mercuh**: Makam ve fazilet noktasından altta olan demektir. **Racih**: Makam ve fazilette üstte olan demektir.)

Ama bu üstünlük her noktada ve her alanda değil, genel ve ekseriyet noktasındadır. Öyle ise bazı özel noktalarda ve cüzi sahalarda alt makamda olan, üst makamda olana üstün gelebilir. Alt makamda olanın hususi ve cüzi noktalarda bu üstün gelmesi, genel üstünlük manasına zarar vermez.

Mesela, İmam Gazali genel manada sahabelere yetişemez, ama bazı hususi ve cüzi noktalarda bazı sahabelerden üstün olabilir. Yani mercuh olan İmam Gazali racih olan sahabelere hususi noktalarda tereccüh edebilir yani üstünlük sağlayabilir. Hususi noktalara talebe çokluğunu ya da eserleri örnek olarak verebiliriz. Sahabeler içinde bir iki talebesi olanlar varken İmam Gazalinin milyonlar talebeleri var mesela.

Dördüncü olarak dört halifenin sıralamasına işaret eden hadislerden ya da sahabe kavillerinden bazılarını takdim edelim. Ayrıca İmam Taftazani'nin bu husustaki tespitlerinin de bu meseleye ışık tutar mahiyette olduğunu beyan edelim.

Muhammed b. Hanefiyye'nin babası Hz. Ali'ye 'Rasulüllahtan sonra en hayırlı insan kimdir?' sorusuna Hz. Ali (ra): sırasıyla Hz. Ebû Bekir'i, Ömer'i, Osmanı (ra) sayarak açıkca cevap vermiştir."(1)

"Cennetle müjdelenenler hadisine bakılırsa, Eris Kuyusu başına Önce Ebû Bekir (ra), sonra Ömer (ra) sonra Osman (ra) gelmiştir."(2)

Yine Buhari'de geçen bir hadis-i şerifte, Abdullah b. Ömer (ra)'den şu rivayet vardır: O dedi ki:

"Biz Nebi (asm) zamanında kimseyi Ebû Bekir'le, sonra Ömer'le, sonra Osman'la eşit (müsavi) tutmazdık. Sonra da Rasulüllahın sahabelerini kendi aralarında (biri diğerine üstündür diye) tefâdülü terk ederdik."(3)

Et-Taftazâni de proplemi münakaşa ettikten sonra,

"Selef (sahabeler ve tabiîn) Osmanı, Ali'ye (ra) üstün tutma hususunda tevakkuf ettiler. **Şöyle ki;**

"Tafdil-i şeyhayni (Hz. Ebû Bekir ve Ömer'in diğerlerine üstünlüğü), muhabbet-i Hateneyni (iki damad Hz. Osman ve Hz. Ali'nin çok sevilmesini) ve insafı Ehl-i sünnetin alametlerinden kıldılar."

der ve hilafet sıralarını aynen kabul eder.

Sonra herbirinin hilafete nasıl geldiğini açıklar. Ona göre de dört halifenin hilafetlerinde icma vardır. "Hazreti Ali'nin hilafetinde vaki olan muhalefetler, savaşlar (*cemel siffîn savaşları*) onun halifeliği hususundaki anlaşmazlıktan değil, ictihaddaki hatadandır."(4)

Görüldüğü gibi Taftazânî Hz. Ali (ra) dönemindeki savaşları diğer Ehl-i Sünnet alimleri gibi ictihaddan ve ictihad hatasından çıkan savaşlar olarak görmektedir. Burada sahabeyi tenkid ve ta'n yoktur. Aksine yüceltmek söz konusudur. Taftazânî onları fıska ve dalâlette olmakla suçlamıyor. Hz. Ali'nin (ra) ictihadında isabetli, Muaviyenin (ra) ictihadında hata yaptığını zikrediyor. Müctehidler hata yaptıkları takdirde de sevap alacakları için burada ictihadında hata eden Muaviye (ra) sapıklıkla ve fıska suçlanıp tenkid edilmiyor, müctehidlikle, hayırla anılıyor. Çünkü, ictihadında hata eden bir müctehid sapıklık ve fıska girmekle suçlanamaz.(5)

Son olarak dört halifenin fazilet ve hilafet sıralaması Üstad Hazretlerine mahsus bir tespit değildir. Daha önceki alim ve evliyalar hatta sahabeler de bunu açıktan biliyorlardı.

Dipnotlar:

- (1) bk. *Sahîhu'l-Buhârî IV, 195 (Fezai'l-Bab, 5).*
- (2) bk. *Sahîhu'l-Buhârî IV, 196.*
- (3) bk. *Sahîhu'l-Buhârî IV, 203.*
- (4) bk. *Hâşiyetu'l-Kestellî, alâ Şerhi'l-Akâid s. 179.*
- (5) bk. *a.g.e.; Şerhu'l-Akâid s. 325.*